

מסילת ישרים – פרק ה'

בבאור מפסידי הזירות והרחקה מהם.

הנה מפסידי המדה הזאת ומרחיקיה הם שלשה:

(1) האחד: הוא הטיפול והטרדה העולמית.

(2) השני: השחוק והלצון.

(3) השלישי: החברה הרעה. ונדבר בהם אחד לאחד.

1. הנה הטיפול והטרדה כבר דברנו מהם למעלה, כי בהיות האדם טרוד בענייני עולמו, הנה מחשבותיו אסורות בזיקי המשא אשר עליהם, ואי אפשר להם לתת לב אל המעשה. והחכמים עליהם השלום בראותם זה אמרו "הוי ממעט בעסק, ועסק בתורה (אבות ד). כי הנה העסק מוכרח הוא לאדם לצורך פרנסתו, אך ריבוי העסק אינו מוכרח שיהיה כל כך גדול עד שלא יניח לו מקום אל עבודתו. על כן נצטיינו לקבוע עתים לתורה...

2. אך השני הנה הוא קשה מאד, והוא השחוק והלצון, כי מי שטובע במ הוא כמי שטובע בים הגדול, שקשה מאד להמלט ממנו. כי הנה השחוק הוא מאבד את לב האדם, עד שכבר אין הטעם והדיעה מושלת בו, והרי הוא כשכור או שוטה, אשר אי אפשר לתת להם ערמה או להנהיגם, כי אינם מקבלים הנהגה. והוא מה שאמר שלמה המלך עליו השלום "לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זה עושה" (קהלת ב, ב)...

3. והמפסיד השלישי, הוא החברה, דהיינו, חברת הטפשים והחוטאים, והוא מה שהכתוב אומר "ורעה כסילים ירוע" (משלי י"ג כ, ו'כי הנה אנו רואים פעמים רבות, אפילו אחר שנתאמת אצל האדם חובת העבודה והזירות בה, יתרפה ממנה או יעבור על איזה דברים ממנה, כדי שלא ילעגו עליו חביריו או כדי להתערב עמם... כי אם יאמר לך אדם, "לעולם תהא דעתו של אדם מערבת עם חבריו אף אתה אמור לו, במה דברים אמורים? בבני אדם שעושים מעשה אדם, אך לא בבני אדם שעושים מעשה בהמה..."

יתרו

מה שמועה שמע ובא

'וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה א' למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים.' וברש"י מביא מאמר המכילתא, מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. ופירושו בזה המפרשים שכוונת המדרש בעיקר היא, מה שמועה שמע ובא, שהלוא מפורש בפסוק את מה ששמע, כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, אלא מה הביא אותו לבוא, דמה ששמע כי הוציא ה' את ישראל ממצרים אין זה מצריך לבוא ודי לו שישמח בזה? ולפ"ז צריך לבאר מהי התשובה קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, מדוע זה כן חייבהו לבוא? ואיתא בזה ממרן בעל דברי שמואל זי"ע, שיתרו שמע כי לאחר קרי"ס עוד יכולה להיות מלחמת עמלק, שגם אחר שכל העולם נודעו בקרי"ס, כמש"נ ששמעו עמים ירגזון, חיל אחז יושבי פלשת, קם עמלק בכפירה שכזו, הרי שאין עצה ואין חכמה להחזיק באמונתו, ואם ישב לבדו עלול הוא ג"כ להיפגע מהכפירה, ולכך מוכרח הוא לבוא להיות יהודי.

לעשות תשובה עד שלא בא משה. וקרא לבני עירו וא"ל, עד עכשיו הייתי משמש אתכם, מעתה זקן אני בחרו לכם כומר אחר. ועמדו ונדוהו שלא יזדקק לו אדם, לפיכך הוציא בנותיו. והרי שיתרו כבר הגיע להכרת אלקות עוד בהיותו לבדו, וזהו שאמר מכירו הייתי לשעבר. ופי' ועכשיו ביותר, דיש אמונה שאדם מגיע אליה מתוך חקירתו והבנתו, שהוא משתכנע ובא להכרה שיש בורא כל עולמים והבוית"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והאמונה הזאת אינה האמונה הראויה, דכיון שהיא מיוסדת רק על חקירה והכרה, הרי יתכן גם שחקירתו תביאהו למסקנות הפוכות וישוב להיות כופר. ואמונה זו היא האמונה של כשרי אומות העולם, משא"כ האמונה של יהודי היא אמונה בהירה, אמונה מוצקת בלי שום חקירות ולמעלה מכל החקירות. וזה הלשון אני מאמין באמונה שלמה, אמונה כזו ששום חקירות לא יזוהו ממנה. וכמו שאמר מרן הגה"צ ר' משה מידנר זצ"ל בענין אמונת חכמים, לאחד ששמע ממנו סיפור והתחיל להקשות עליו קושיות, וא"ל אם הנך מאמין-מוטב, ואם לאו-תאמין בעל כרתך.

וזה שמצינו שגם לאחר קריעת ים סוף, בה נתגלתה בהירות האמונה במדרגה עילאה ביותר, שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, וכמש"נ ויאמינו בה' ובמשה עבדו, ולאחר כל זה צוה אותם הקב"ה בקבלת התורה, "אנכי ה' אלקיך" שהיא מצות האמנת השם. כי יהודי צריך להאמין

וי"ל בזה, ע"פ מד"כ להלן, 'ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' וגו' ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים וגו' עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים.' וברש"י בשם המכילתא, עתה ידעתי, מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר. ופי' מכירו הייתי לשעבר, הוא כמד"א במדרש (שמו"ר א, לב) ע"ה"פ ולכהן מדין שבע בנות, דיתרו כומר היה לע"ז וראה שאין בה ממש וביסר עליה, והרהר